

Psykososiaalisen tuen uudet suositukset

STM:n psykososiaalisen tuen kehittämistyöryhmän

raportti 5/2019

30.10.2019

Riikka Vikström, koordinaattori, Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystys

Psykososiaalinen tuki

1.5.2011 alkaen traumaattisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ja palveluiden järjestäminen on ollut lakisääteistä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa

Sisältää kiireelliset sosiaalityön palvelut sekä akuutin kriisityön

Psykososiaalisen tuen tavoitteet ovat sekä psykologisia että yhteiskunnallisia:

- Inhimillisen kärsimyksen vähentäminen ja normaalin arjen palautuminen
- Yksilön / perheen / yhteisön selviytymisen tukeminen
- Resilienssin eli psyykkisen kestävyyskehittymisen kehittyminen
- PTSD:n tunnistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja hoitoonohjaus
- Työ on ennaltaehkäisevää -> tavoitteena päihteiden käytön kasvun vähentäminen, masennuksen ennaltaehkäisy jne.
- Järkyttävän kokemuksen integraation tukeminen -> potentiaalisen traumatisoitumisen ehkäiseminen

Traumaattinen kriisi

Äkillinen, ennustamaton, kontrolloimaton tapahtuma

Aikaisemmin opitut selviytymiskeinot eivät ole riittävät

Reaktiot suojaavat mieltä ja kehoa, ja ovat osa normaalia selviytymisprosessia

Traumaattisia kriisejä ovat:

- Läheisen kuolema
- Itsemurha/itsemurhayritys
- Onnettomuudet
- Tulipalot
- Läheltä piti –tilanteet
- Väkivallan uhriksi joutuminen
- Vakava kuolemaan johtava sairaus

Suosituksia

www.tentsproject.eu

Traumaperäinen stressihäiriö

Julkaistu: 17.12.2014

HOBFOLL et al.

Viisi keskeistä traumaintervention elementtiä on luoda

- toivoa
- luottamusta
- rauhallisuutta
- turvallisuutta
- yhteenkuuluvuutta

Äkillisiin traumaattisiin tilanteisiin liittyvän psykososiaalisen tuen kehittäminen

- Jokaisen pitäisi saada laadukasta psykososiaalista tukea äkillisessä traumaattisessa tilanteessa. Työryhmä on laatinut 12 suositusta siihen, miten psykososiaalista tukea ja akuuttia kriisityötä kannattaisi organisoida ja kehittää tulevaisuudessa.
- Suositusten lähtökohta on, että psykososiaaliseen tukeen kuuluvan sosiaali- ja kriisityön pitäisi olla ammattilaisten toteuttamaa ja asianmukaisesti dokumentoitua.
- Työryhmä ehdottaa, että laissa määriteltäisiin psykososiaalinen tuki. Lisäksi säädettäisiin sosiaalipäivystykselle johtovastuu ensivaiheen psykososiaalisen tuen ja kriisityön järjestämisessä, johtamisessa ja yhteensovittamisessa äkillisissä traumaattisissa tilanteissa. Lakiin pitäisi myös kirjata, että sosiaali- ja kriisipäivystystä on toteutettava yhdessä.

Työryhmän suositukset

- 1) Työryhmä suosittelee, että lakiin kirjataan, että sosiaali- ja kriisipäivystystä tulee toteuttaa yhdessä.**
- 2) Työryhmän suosituksena on, että alueellinen sosiaali- ja kriisipäivystys vastaa ensivaiheen äkillisten traumaattisten tilanteiden psykososiaalisesta tuesta ja sen toteutumisesta.**
- 3) Työryhmä suosittelee, että psykososiaalinen tuki toteutetaan proaktiivisesti, prosessimaisesti ja vaiheittaisesti.**
- 4) Työryhmä suosittelee, että paikalliset nimetyt kriisiryhmät koostuvat sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä. Kriisiryhmät tulee integroida alueelliseen psykososiaalisen tuen prosessiin.**

Suosituksset

5) Työryhmä suosittelee, että toteutettu psykososiaalinen tuki dokumentoidaan aina sosiaali- ja terveydenhuollon kirjaamiskäytäntöjen mukaisesti.

6) Työryhmä ehdottaa, että suuronnettomuustilanteessa ja suuronnettomuustilanteen kaltaisissa häiriötilanteissa alueen sosiaali- ja kriisipäivystys johtaa ja koordinoi ensivaiheen psykososiaalisen tuen toimintaa.

7) Työryhmä suosittelee, että varoja tulee osoittaa esimerkiksi arviomäärärahojen muodossa suuronnettomuuksista aiheutuvien kustannuksien korvaamiseksi kunnille myös psykososiaalisen tuen osalta.

8) Työryhmä suosittelee, että psykososiaalisen tuen valtakunnallisen toimijan Vantaan sosiaali- ja kriisipäivystyksen asiantuntijaresurssia käytetään sosiaali- ja kriisipäivystysten kouluttamisessa suuronnettomuustilanteisiin

Suosituksset

9) Työryhmän ehdotuksena on psykososiaalisen tuen määritelmän kirjaaminen lakiin siten, että psykososiaalista tukea toteutetaan ja johdetaan valtakunnallisesti yhdenmukaisella tavalla.

10) Työryhmä suosittelee, että sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmiin sisällytetään sosiaali- ja kriisipäivystyksen keskeinen rooli psykososiaalisen tuen ensivasteen operatiivisena toimijana sekä kriisiviestintäsuunnitelma psykososiaalisen tuen osalta.

11) Työryhmä suosittelee THL:n tuottavan psykososiaalisen tuen tutkimusta ja tutkimuspalveluita, asiantuntijoiden ja palveluntuottajien tietokannan, väestölle suunnatun verkkosivuston ja että THL ylläpitäisi näitä resursseja.

12) Työryhmä suosittelee psykososiaalisen tuen ja kriisityön koulutuksen systemaattista kehittämistä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden peruskoulutuksen ja erikoistumiskoulutuksen osalta.

Kaavio 1. Työryhmän suositusten mukainen psykososiaalisen tuen prosessi. Katkoviiva kuvaa mahdollisesti tarvittavia toimia kriisityön lisäksi tai jatkumona.

Tehtävä sosiaalipäivystykselle, tilannearvio, yhteydenotto asiakkaaseen, kotikäynnin tekeminen.

1. tapaaminen / shokkivaiheentapaaminen. Rauhoittaminen, turvallisuuden tunne, sosiaalityön tarpeen arvio sekä psykoedukaatio. Seuraavasta tapaamisesta sopiminen.

Akuutin kriisityön vaihe yksilö/perhe/yhteisö. Varhaiset interventiot. Kriisitapaamisia 3-5 kpl 1-2kk aikana, tarve yksilöllisesti arvioiden. Samat työntekijät läpi prosessin. Avun tarpeen arvio jokaisessa tapaamisessa.

Seuranta puhelintyöskentelynä tai tapaamisiina. PTSD:n seulonta seulontalomakkeita käyttäen. Jatkoavun tarpeen arvio: EMDR, tf-cbt pitkäkestoinen terapia.

Kriisityön päättäminen.

Kriisityön prosessin merkittävät vaiheet

1) Pro- aktiivisuus (tutkimustieto Tsunami, Utoya)

- Ensimmäinen yhteydenotto/ tapaaminen sokkivaiheessa > kontaktin luominen, rauhoittaminen, turvallisuuden tunne, kiinnittymisen hyödyntäminen. Asiakkaalle on hyvä kertoa mitä psykososiaalinen tuki/akuutti kriisityö on.
- Jos asiakas kieltäytyy kriisiavusta ensimmäisessä yhteydenotossa, tulee apua tarjota uudelleen 3-5 päivän kuluttua. Psykoedukaatio, yhtenevät toimintamallit(lauseet), asiakkaan tilanteen huomiointi. Pro-aktiivisuus ja turvallisuuden tunteen vahvistaminen> haluamme kuulla mikä teidän tilanteenne on ja varmistaa ,että saatte apua ja tukea sitä tarvitessanne
- Jos edelleen kieltäytyy voi sopia vielä uuden soiton ,jos huolta esim lapsista, lähettää kirjallista materiaalia tai esim yhteystiedot tekstiviestillä

>>>> Dokumentointi

Kriisityön prosessin merkittävät vaiheet

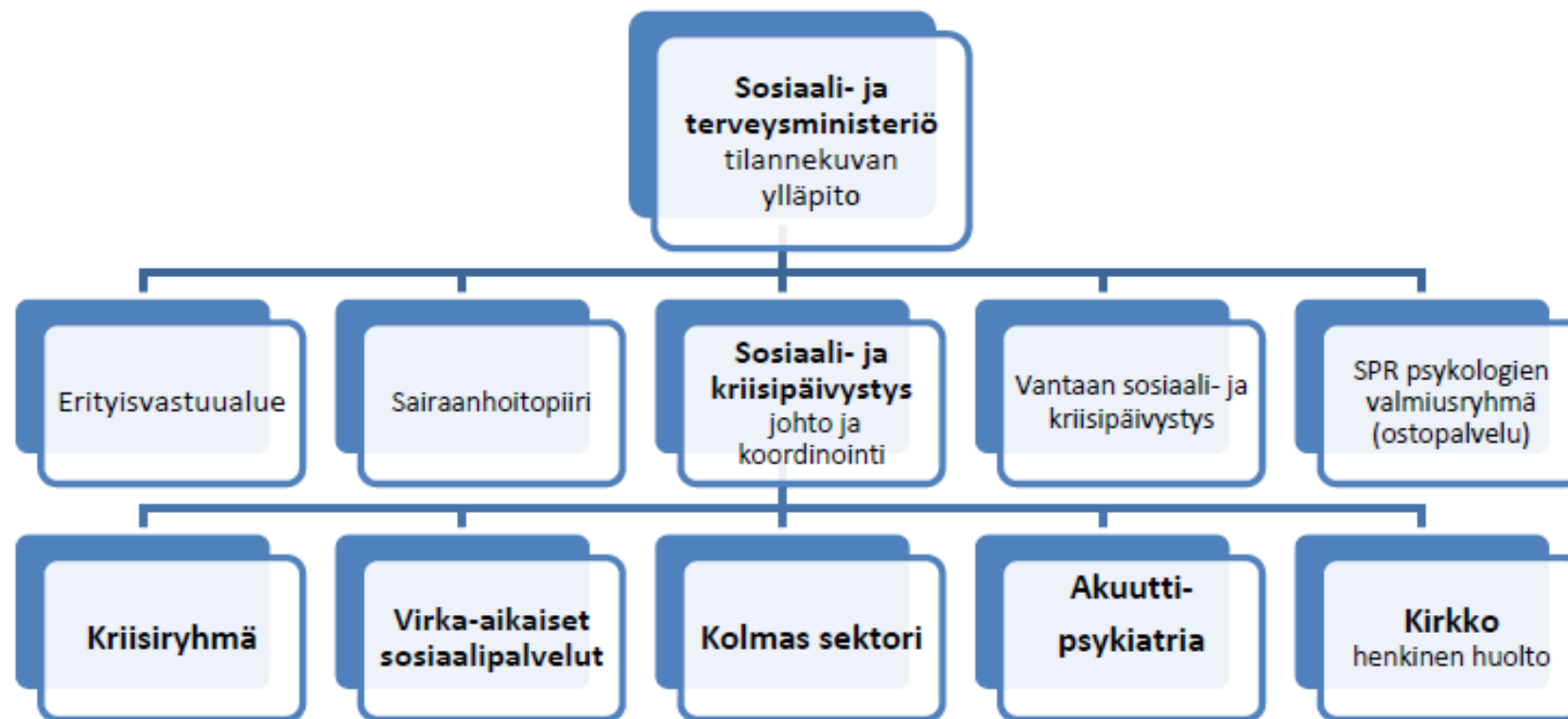

2) Jatkuvuus

- Työntekijöiden vaihtumista mahdollisimman vähän, saattaen vaihtaminen > pyritään minimoimaan ,että asiakas ei joudu kertomaan tapahtunutta alusta alkaen monta kertaa uudelleen
- Tiedon siirtyminen, dokumentointi
- Kiinnittyminen, turvallisuuden tunne

3) Seuranta

- Aktiivinen ja säännöllinen seuranta (NICE 2018), seulontalomakkeiden käyttö
- Jatkuvuuden merkitys seurannassa
- Dokumentointi

Kaavio 2. Työryhmän suositus psykososiaalisen tuen organisaatioksi suuronnettomuustilanteissa. Suuronnettolanteen organisaatio pohjautuu psykososiaalisen tuen päivittäisen prosessiin.